

ROZSUDOK V MENE SLOVENSKEJ REPUBLIKY

Najvyšší súd Slovenskej republiky v senáte zloženom z predsedníčky JUDr. Zuzany Ďurišovej a členov JUDr. Aleny Priecelovej a JUDr. Štefana Šatku, v právnej veci žalobkyne: **I.**, nar. X., bytom Ž., Bratislava, zastúpenej JUDr. H., advokátkou so sídlom V., X. Bratislava, proti žalovanému: **A., a. s.**, D., X. Bratislava, IČO: X., zastúpenému JUDr. A., advokátom so sídlom R., 811 01 Bratislava, **o zaplatenie 59 749,05 Eur (1 800 000 Sk) s príslušenstvom**, na odvolania žalobcu aj žalovaného proti rozsudku Krajského súdu v Bratislave zo dňa 31. marca 2006 č. k. 6 Cb 13/03-546, takto

r o z h o d o l :

Rozsudok Krajského súdu v Bratislave zo dňa 31. marca 2006 č. k. 6 Cb 13/03-546 v časti žalovanému uloženej povinnosti zaplatiť žalobkyni 15 072,43 Eur (454 072 Sk) **p o t v r d z u j e.**

V prevyšujúcej časti, v ktorej bola žaloba zamietnutá, ako aj vo výroku o trovách konania rozsudok **z r u š u j e** a vec vracia Krajskému súdu v Bratislave na ďalšie konanie.

O d ô v o d n e n i e :

Súd prvého stupňa napadnutým rozsudkom uložil žalovanému povinnosť zaplatiť žalobkyni 454 072 Sk (15 072,43 Eur). Vo zvyšku žalobu zamietol a žalobkyni uložil povinnosť zaplatiť žalovanému na účet advokáta 233 284,30 Sk náhrady trov konania.

V odôvodnení rozhodnutia uviedol, že úlohou súdu prvého stupňa po tom, čo odvolací súd jeho predchádzajúce rozhodnutie zrušil a vec mu vrátil na ďalšie konanie, bolo doplniť dokazovanie o zistenie, za akú činnosť dostávala žalobkyňa priebežnú províziu, či išlo o aktívnu činnosť spojenú so získaním nových zákazníkov, alebo o inú činnosť vykonávanú podľa zmluvy o obchodnom zastúpení. Na základe doplneného dokazovania súd zistil, že v zmluve o obchodnom zastúpení, ktorú účastníci uzavreli dňa 01. 02. 1997, je systém provízií upravený v prílohe č. 1. Ide o províziu za starostlivosť o poistný kmeň a super províziu, ale pojem priebežnej provízie tu upravený nie je. Podľa čl. I zmluvy jej predmetom je sprostredkovanie poistenia medzi klientom a žalovaným, svedomitá starostlivosť o klientov pred i po uzavretí poistenia, zabezpečovanie poradenstva. Z obsahu tohto článku možno dospieť skôr k záveru, že členenie provízie za starostlivosť o kmeň a provízie priebežnej sú poskytované za starostlivosť o klientov a priznanie provízie za získanie nového klienta žalobcom pre žalovaného bolo dojednané presne v bode 2.1 prílohy č. 1 k zmluve o obchodnom zastúpení. Súd pri posúdení uplatneného nároku na vyplatenie odstupného v zmysle ustanovenia § 669 ods. 1 písm. b/ Obchodného zákonníka (ďalej len „ObchZ“) s prihliadnutím na zabezpečenie funkčného postupu podľa prílohy č.1 k zmluve o obchodnom zastúpení, zohľadniac tzv. „kariérny postup“ žalobcu, neuplatnenie si konkurenčnej doložky v zmluve o obchodnom zastúpení, dospel k záveru, že zásadám poctivého obchodného styku zodpovedá odstupné v sume 454 072 Sk a táto suma je k daným okolnostiam spravodlivá. O trovách konania rozhodol podľa § 142 ods. 2 O. s. p. tak, že úspešnejšiemu žalovanému priznal ich náhradu vo výške 50 %, čo predstavuje z uplatnenej výšky 466 568,60 Sk sumu 233 284,30 Sk.

Proti tomuto rozsudku podali odvolanie žalobca aj žalovaný.

Odvolanie žalobkyne smeruje proti výroku o zamietnutí žaloby vo výške 1 193 371 Sk a výroku o trovách konania. Žalobkyňa toto rozhodnutie nepovažuje za správne najmä pre

nedostatočne vyhodnotený skutkový stav a z neho vyvodený nesprávny právny záver. Podanou žalobou si uplatnila nárok na vyplatenie odstupného podľa § 669 ObchZ v súvislosti s ukončením zmluvy o obchodnom zastúpení pôvodne vo výške 1,8 mil. Sk, čo predstavuje priemernú ročnú províziu vypočítanú z priemeru provízií získaných obchodným zástupcom za posledných päť rokov v zmysle § 669 ods. 2 ObchZ. Za relevantnú považuje skutočnosť, že ku skončeniu zmluvného vzťahu bez jej zavinenia došlo v čase, keď získala postavenie generálneho reprezentanta, čomu zodpovedala aj príslušná sadzba provízie, takže pri posudzovaní spravodlivosti odstupného je rozhodujúca výška provízií, ktoré stratila. Pokiaľ ide o členenie provízií na ziskateľskú, priebežnú a za starostlivosť, žalovaný nezdôvodnil, na základe čoho došlo k takémuto rozlišovaniu a zmluva o obchodnom zastúpení ani príloha k nej priebežnú províziu nepozná. Žalovaná má za to, že pre určenie výšky odstupného by sa malo vychádzať zo všetkých provízií získaných obchodným zástupcom. Nesúhlasí ani s vyčlenením provízií za uzavretie poisťných zmlúv so spoločnosťou VB LEASING, pretože dohodu o poistení motorových vozidiel sprostredkovala žalobkyňa. Mieru jej zásluh potvrdzuje aj výška provízie, ktorá sa delila rovnakým dielom pre ňu a leasingovú spoločnosť. Súdom priznané odstupné nepovažuje za spravodlivé, a to aj napriek nepoužitiu konkurenčnej doložky, pretože v prípade pokračovania v činnosti obchodného zástupcu pre iného zastúpeného by postavenie, aké získala u žalovaného, mohla nadobudnúť až po dlhšom časovom období. Vzhľadom na uvedené, navrhuje, aby odvolací súd napadnutý rozsudok tak, že zaviazal žalovaného zaplatiť žalobkyňi 1 647 443 Sk a náhradu trov konania. Namietala tiež nesprávnosť rozhodnutia o trovách konania, pri ktorom súd vychádzal iba z priznanej sumy, hoci výška odstupného závisí od úvahy súdu. Za nesprávnu považuje aj súdom priznanú výšku náhrady bez posúdenia, či išlo o trovy potrebné na účelné bránenie práva. Navrhuje preto, aby odvolací súd, pokiaľ nevyhovie odvolaniu vo veci samej, zmenil výrok o trovách konania tak, že žiaden z účastníkov nemá právo na ich náhradu.

Žalobca podal odvolanie proti časti výroku rozsudku, ktorým bol zaviazaný zaplatiť žalobkyňi 454 072 Sk, pretože ho považuje za nesprávny a nezákonný. Súhlasí s právnym názorom súdu, že priebežná provízia nemá charakter odplaty obchodného zástupcu za dojednanie poisťenej zmluvy, ale ide o odplatu za starostlivosť o klienta. Pokiaľ bude základom pre výpočet odstupného iba ziskateľská provízia za dojednanie poisťných zmlúv s pričinením žalobkyne, priemerná ročná provízia predstavuje 454 072 Sk. Tým je len daná horná hranica odstupného, preto súd nemal považovať za dôvodnú celú túto výšku, ale len

výšku, ktorá je spravodlivá. Pritom je potrebné prihliadnuť na nepoužitie konkurenčnej doložky, kedy v zásade odstupné obchodnému zástupcovi nepatrí. Súd mal tiež zohľadniť, že žalobkyňa pri výkone svojej činnosti získala potrebné vedomosti a know-how v oblasti poisťovníctva, ktoré môže využívať aj naďalej. Pri určení výšky odstupného mal tiež súd prihliadnuť na poskytnutú nenávratnú pomoc na zariadenie kancelárie vo výške 50 000 Sk. S týmito okolnosťami sa súd opätovne nevysporiadal. Nie bez významu je aj skutočnosť, že poisťné produkty žalovaného boli dostatočne známe, a to aj vďaka reklame, ktorú financoval a zabezpečoval žalovaný, ako aj jeho dobré meno, ktoré získal kvalitným poskytovaním poisťných služieb. Žalovaný, vzhľadom na uvedené, nepovažuje vyplatenie odstupného za spravodlivé a navrhuje, aby odvolací súd rozsudok súdu prvého stupňa v napadnutej časti zmenil tak, že žalobu zamietne a zaviazne žalobkyňu na náhradu trov konania.

Žalovaný sa vyjadril aj k odvolaniu žalobkyne. Nesúhlasí s jej názorom, že výška odstupného je automaticky daná výškou priemernej ročnej provízie, pretože takýto výklad nemá oporu v zákone. Za správnu nepovažuje ani jej požiadavku na započítanie priebežnej provízie do základu pre výpočet odstupného, pretože táto nemá charakter odplaty obchodného zástupcu za dojednávanie poisťných zmlúv, ale za starostlivosť o klienta. Za nepravdivé označil aj tvrdenie žalobkyne o sprostredkovaní Dohody o poistení motorových vozidiel medzi žalovaným a leasingovou spoločnosťou, pretože tá bola uzavretá bez jej pričinenia, a preto súd správne vylúčil tieto provízie zo základu pre výpočet odstupného. Za nedôvodné považuje aj odvolanie proti výroku o trovách konania, o ktorých súd rozhodol správne podľa § 142 ods. 2 O. s. p., a všetky uplatnené úkony právnej služby považuje za potrebné pre účelné bránenie práva.

Najvyšší súd Slovenskej republiky, ktorý vo veci konal ako súd odvolací (§ 10 ods. 2 O. s. p.), prejednal vec v rozsahu podľa § 212 ods. 1 O. s. p., bez nariadenia pojednávania podľa § 214 ods. 2 O. s. p., a dospel k záveru, že dôvodné je len odvolanie žalobkyne.

Predmetom odvolacieho konania je žalobkyňou uplatnené právo na vyplatenie odstupného v zmysle § 669 a nasl. ObchZ v súvislosti so zánikom Zmluvy o obchodnom zastúpení zo dňa 21. 01. 1997, ktorú žalovaný vypovedal bez uvedenia dôvodu k 30. 09. 2002. Medzi účastníkmi pretrváva rozpor v otázke výšky odplaty, ktorá tvorí základ pre výpočet odstupného v zmysle § 669 ods. 2 ObchZ, keď podľa žalobkyne, priemerná ročná provízia vypočítaná z priemeru provízií získaných obchodným zástupcom v priebehu

posledných päť rokov predstavuje sumu 1 862 227,74 Sk (č. l. 380) a podľa žalovaného súdom prvého stupňa priznanú sumu 454 072 Sk, ktorej vyplatenie však žalovaný nepovažuje za spravodlivé najmä vzhľadom na nepoužitie konkurenčnej doložky.

V prvom rade preto treba ustáliť základ pre výpočet odstupného a následne posúdiť, či jeho vyplatenie je s prihliadnutím na všetky okolnosti spravodlivé. Žalobkyňa pri určení výšky odstupného vychádzala zo všetkých vyplatených provízií v členení na provízie za dojednanie, za starostlivosť a superprovíziu, pričom do provízie za dojednanie zahrnula províziu ziskateľskú a priebežnú. Žalovaný rozlišuje províziu ziskateľskú, províziu za dojednanie poisťných zmlúv na povinné zmluvné poistenie, províziu za starostlivosť, superprovíziu a priebežnú províziu, ktorých celková výška sa v podstate zhoduje s výpočtom žalobkyne, žalovaný však za základ pre výpočet odstupného považuje len províziu ziskateľskú. Výška odstupného vypočítaná iba zo ziskateľskej provízie potom predstavuje sumu 454 072 Sk a vyplatenie odstupného v tejto výške považoval súd prvého stupňa za spravodlivé. Z odôvodnenia jeho rozhodnutia sa ale nedá zistiť, prečo považoval za relevantný iba tento druh provízie a k spornému pojmu „priebežnej“ provízie, ktorý nie je upravený v zmluve o obchodnom zastúpení, resp. v prílohe k nej, iba uviedol, že z obsahu čl. I zmluvy možno skôr dospieť k záveru, že ide v prenesenom slova zmysle skôr o poskytovanie provízie za starostlivosť o klientov.

Podľa ust. § 659 ods. 1 Obchodného zákonníka, obchodný zástupca má nárok na províziu dojednanú alebo zodpovedajúcu zvyklostiam v odbore činnosti podľa miesta jej výkonu s prihliadnutím na druh obchodu, ktorý je predmetom zmluvy. Províziou je aj odmeňovanie obchodného zástupcu vykonávané v závislosti od počtu alebo od úrovne obchodov.

Posledné citované ustanovenie je v podstate implementáciou článku 6 ods. 2 Smernice Rady o koordinácii právnych predpisov členských štátov týkajúcich sa samostatných obchodných zástupcov, podľa ktorého, akákoľvek časť odplaty, ktorá závisí od počtu alebo finančného objemu obchodnej transakcie sa v zmysle tejto smernice bude považovať za províziu.

Z uvedeného teda vyplýva, že z hľadiska posúdenia, či určitá dohodnutá zložka odplaty za činnosť obchodného zástupcu je províziou pre účely výpočtu odstupného, nie je rozhodujúce, ako je označená v zmluve, ale či spĺňa vyššie uvedené pojmové znaky provízie. Pokiaľ ide o províziu, označenú ako „priebežnú“, pri výklade tohto pojmu treba mať na zreteli aj ustanovenie § 266 ods. 4 ObchZ.

Súd prvého stupňa sa z vyššie uvedených hľadísk charakterom odplaty vôbec nezaoberal, ani neuviedol, prečo považuje výpočet žalobkyne za nesprávny. Svoje odôvodnenie založil len na závere, že spravodlivé je vyplatenie odstupného vypočítaného iba zo ziskateľskej provízie. Takýto jeho záver však nemá oporu vo vykonanom dokazovaní a vzhľadom na nedostatok dôvodov nie je ani z hľadiska jeho správnosti preskúmateľný. Pokiaľ ide o súdom priznané odstupné, ktorého výpočet nespochybňuje ani žalovaný, len ho vzhľadom na všetky okolnosti považuje za nespravodlivé, odvolací súd sa v tejto časti stotožnil s právnym názorom súdu prvého stupňa, že toto odstupné, bez ohľadu na rozhodnutie v prevyšujúcej časti nároku, žalobkyni patrí. Nesúhlasí s názorom žalovaného, že nepoužitie konkurenčnej doložky by malo mať za následok nepriznanie žiadneho odstupného. Práve s prihliadnutím na okolnosti na strane žalobkyne, ktorá sa svojou prácou postupne vypracovala na pozíciu generálneho reprezentanta, ako aj na skončenie zmluvného vzťahu zo strany žalovaného bez uvedenia dôvodu, má odvolací súd za to, že vyplatenie odstupného je spravodlivé. Nič nebránilo žalovanému, aby naďalej umožnil žalobkyni získané know-how využívať v jeho prospech. A treba prisvedčiť žalobkyni, že získanie porovnateľnej pozície, akú mala u žalovaného, u iného zastúpeného by mohlo trvať dlhé časové obdobie, preto práve priznané odstupné by malo pomôcť preklenúť vzniknutú nepriaznivú situáciu, ktorá najmä s prihliadnutím na dosahované výsledky musela byť pre žalobkyňu neočakávaná. Žiadnu súvislosť nevidí odvolací súd medzi právom na odstupné a poskytnutím finančnej pomoci pri začatí činnosti žalobkyne ako obchodnej zástupkyne, a to ani z hľadiska zákonnej úpravy, ani z hľadiska spravodlivosti.

Vzhľadom na uvedené, dospel odvolací súd k záveru, že v časti o zaplatenie 454 072 Sk je rozhodnutie súdu prvého stupňa vecne správne, preto ho podľa § 219 ods. 1 O. s. p. potvrdil. V prevyšujúcej časti jeho rozhodnutie podľa § 221 ods. 1 písm. h/ O. s. p. zrušil a vec mu vrátil na ďalšie konanie.

V novom rozhodnutí rozhodne súd prvého stupňa znova aj o trovách prvostupňového a odvolacieho konania.

P o u č e n i e : Proti tomuto rozsudku odvolanie nie je prípustné.

V Bratislave 22. apríla 2009

**JUDr. Zuzana Ď u r i š o v á, v. r.
predsedníčka senátu**

Za správnosť vyhotovenia: M.